

TERS YÜZ SINIF MODELİ

KURAMDAN UYGULAMAYA

Editör

Atilla ÖZDEMİR

Editör: Dr. Atilla ÖZDEMİR

TERS YÜZ SINIF MODELİ Kuramdan Uygulamaya

ISBN 978-625-7582-83-4
DOI 10.14527/9786257582834

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2021, Ankara

Yayın-Proje: Nisanur Uzunlu
Dizgi-Grafik Tasarım: Pegem Akademi
Kapak Tasarımı: Emre Çelik

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Doktora sürecinin en zor aşamalarında biri tez konunuzu belirlemektir. Ders sürecinin ardından artık tez süreci ve bireysel çalışma zamanı başlar. Bu süreç benimde koca bir okyanusta yolumu kaybettiğim bir dönemdi. Yaklaşık iki yıl boyunca yapay zeka uygulamalarının matematik eğitimi ile ilişkilendirilmesi konusunda uğraşmış, ancak çok az yol alabilmişim. O dönemde (2012 yılı) yapay zeka ile ilgili çalışmalar günümüzdeki kadar yoğun bir şekilde gündemde değil ve eğitimle ilgili uygulamalar çok sınırlıydı. Böyle bir zamanda eğitim literatüründe harmanlanmış öğrenmenin içerisinde yer alan ve adından yeni yeni söz ettiren bir kavram olan “Flipped Classroom Model (Ters Yüz Sınıf Modeli)” ile tanıştım. Bu modelin o zaman yaygın kullanılan sloganı ise benim için dikkat çekiciydi: “Teaching at home learning at school (evde öğretim okulda öğrenme)”. Bu slogandaki iki kavram okul ve ev, beni bu kavramlar arasındaki ilişkinin öğrenme süreçlerindeki etkisini düşünmeye yöneltti.

Modern okul öncesi dönem dahil olmak üzere, eğitimde okul ile okul dışı, özellikle de evle olan ilişki her zaman var olmuştur. Okulda öğrenilenlerin, okul dışı zamanda ev veya uygun ortamlarda geliştirilmesi, pekiştirilmesi her zaman dikkate alınmıştır. Büyük ölçüde ödev olarak adlandırdığımız bu olgu, okulu merkeze alan bir yaklaşımla gerçekleşmiştir. Okul, tarihsel gelişim süreci içinde öğrenilecek olanın belirlendiği, öğrenilmenin hangi düzeyde gerçekleştiğinin veya gerçekleşmediğinin ölçüldüğü, değerlendirildiği bir yer olmuştur. Okul ayrıca, yeterlilik belgesini veren kurum olma özelliğini de daima sürdürmüştür.

Okulun bu kadar etkili olmasının temel nedeni büyük ölçüde toplumların sosyal, ekonomik ve demografik olarak gelişimiyle ilgili olmuştur. Bilgi üretiminin sınırlı, bilginin yaygınlaştırılmasının uzun zaman aldığı, insanlar arasındaki fiziksel mesafenin fazla olduğu bir zamandan, bilgi üretiminin giderek hızlandığı, yeni tarz bilgi paylaşım araçlarının (tv, bilgisayar, telefon, internet vb.) gündelik yaşamımızı tümüyle değiştirdiği, dünya nüfusunun 8 milyarı bulunduğu ve büyük çoğunluğun kentlerde toplandığı, yaşadığı bir dünyadayız. Böyle bir dünyada kuşkusuz okulun toplumsal işlevlerinde ve öğrenme ortamı olma özelliklerinde de fazlasıyla değişim yaşanmaktadır. Artık okul ile okul dışı ortamların öğrenmedeki rolü açısından, okulun başat olma halinde gerileme görülmekte, ev ve çocuklara hizmet veren kuruluşlar (örneğin bilim merkezleri, oyun alanları (toplu kullanım alanlarındaki) vb.) okulun programını destekleyici olmaktan çok okulun rolünü üstlenmektedir.

Ters yüz sınıf modeli elbette okul ve okul dışı öğrenme ilişkisi üzerinden tarihsel bir temele oturtulsa da köklü bir değişimi önermekte. Bu değişim modelde,

okuldaki öğrenmenin uzaktan eğitim araçlarıyla eve, ev ve etrafındaki yaşamın ise okula taşınmasını öne çıkarır. Burada özellikle uzaktan öğrenmede teknolojideki gelişme belirleyici olsa da asıl belirleyici olan toplumsal yaşamdaki büyük değişimdir. Özellikle ev ve etrafında akranlarıyla birlikte gerçekleştirecekleri fiziksel ortamların yetersizliği ile güvenlik gibi önemli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Ters yüz sınıf modeli, bu sorunu çözmekle kalmıyor, çocukların okula bakışını da tümüyle değiştirebiliyor.

Ters yüz sınıf modeli, teknolojiden hareket edilerek önerilmiş bir model olmaktan çok pedagojik kaygılardan hareketle üretilmiştir. Ters yüz sınıf modeli okuldaki öğrencilerin öğrenmelerinin daha nasıl aktif hale geleceğiyle ilgili arayıştan kaynaklanır. Teknoloji bu arayışa imkan sağlıyor olması nedeniyle önemlidir. Bu modelde öğrenciler ödev yerine evde izleyebilecekleri dijital kaynaklar aracılığıyla derslerini alır. Evde aldığı bu akademik içeriğe okulda anlam kazandırır ya da öyle olması beklenir. Dersin evde yapılması okuldaki zamanın grup projeleri, işbirliğine dayalı etkinlikler için yeterince zaman sağlanması demek olacaktır.

Elbette her öğrenme modeli olumlu özelliklerinin yanında yeni sorunlara da neden olabilir. Ters yüz sınıf modeli ile ilgili karşılaşılan en önemli sorun öğrencilerin evde dijital içeriklere ulaşacak donanım, internet erişimi ve uygun çalışma ortamlarına sahip olması gerekliliğidir. Ayrıca çocukların dijital araçları kullanmada aktif desteğe ihtiyacı olabilir. Bu modelde öğrencinin kendi öğrenme sorumluluğunu üstlendiği bir süreçte öğrenciye güven esastır. Ancak kimse çocukların bu işbirliğinde sonuna kadar kararlı olmalarını garanti edemez.

Ters yüz sınıf modelinde öğretmen mi, öğrenci mi merkeze alınmalı türünden bir tartışma kanımca pek anlamlı değildir. Çünkü eğitimde, öğrenci ve öğretmeni ayrı ayrı konumlandırmak öğretim sürecini gereksiz biçimde bölmek anlamına gelmektedir. Bu düşüncemi Covid-19 küresel salgını ile birlikte deneyimleme ve gözlemeleme fırsatı buldum.

İçinde bulunduğumuz küresel salgın döneminde ters yüz sınıf modelinin teorisi ve kullanımına ilişkin merakın da arttığını katıldığım çeşitli seminer, sempozyum vb. etkinliklerde gördüm. Kitap düşüncesinin ortaya çıkışı da bu süreçte oluştu. Kitaptaki temel amacımız uygulayıcılar ve araştırmacılar için hem temel bir kaynak, hem de kuramdan uygulamaya süreci açıklamaktır.

Bu amaçlara ulaşmak için kitapta ilk olarak eğitimin temel kavramlarının tartışıldığı bir bölüme yer verilmiştir. Ardından öğretmenlik mesleğinin günümüzdeki anlamı üzerinde durulmuştur. Devam eden bölümlerde ise harmanlanmış öğrenme yaklaşımı, ters yüz sınıf modeli, ters yüz sınıf modelinin uygulanmasında kullanılabilecek araçlar ve uygulama örnekleriyle kitap tamamlanarak sadece ku-

ramsal bilgiden değil, aynı zamanda uygulamalar ve karşılaşılabilecek olası güçlüklerden de bahsedilmiştir. Elinizdeki kitap birbirini tekrar eden görüşlerden ziyade ters yüz sınıf modeli merkezinde okula, öğrenciye ve eğitime farklı açılardan bakan yazarlar tarafından kaleme alınmıştır. Bu anlamıyla birbirini destekleyen ya da eleştiren metinlerin olmasının kitabın güçlü bir yanı olduğunu düşünmekteyim.

Kitabın yazım sürecinde tüm bölüm yazarlarına öz verili çalışmaları ve okuyucu için en iyi olacak şekilde düzeltmeleri yapmaya çalıştıkları için teşekkürlerimi sunuyorum. Kitabın anlam ve dil bütünlüğünün sağlanması için tüm bölümleri defalarca okuyan Ebru Solmaz ve Handan Kocabatmaz'a da ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Bireysel olarak çıktığım kitap yazma sürecinde beni cesaretlendiren ve alanında uzman bir ekiple kapsamlı bir eser ortaya çıkmasını sağlayan Ayhan Ural'a da teşekkür ederim.

Kitabın sizlere ulaşmasını sağlayan Pegem Akademiye ve değerli çalışanlarına da ayrıca teşekkür ederim. Kitapla ilgili eleştiri ve önerilerinizi atillaozdemir@sdu.edu.tr e-posta adresime yazmanızdan mutluluk duyarım.

Eğitimin tüm bileşenleri için faydalı olması dileğiyle ...

Atilla ÖZDEMİR
Ankara, Ekim 2021

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Dr. Atilla ÖZDEMİR

1. Bölüm: Eğitim, Eğitimsel Bilgi ve Toplumsal Değişme

Murat KAYMAK - Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: : 0000-0002-1472-2640

2. Bölüm: Öğretmenlik Üzerine

Dr. Ayhan Ural - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-2548-3745

3. Bölüm: Harmanlanmış Öğrenme

Dr. Serap TÜFEKÇİ ASLIM - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-1925-2032

4. Bölüm: Ters Yüz Sınıf Modeli

Dr. Handan KOCABATMAZ - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6348-3818

5. Bölüm: Ters Yüz Sınıf Modelinde Kullanılan Dijital Program ve Araçlar

Dr. Ebru SOLMAZ - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4893-450X

6. Bölüm: Ters Yüz Sınıf Modelinin Temel Eğitim Düzeyinde Uygulanması: Örnek Bir Çalışma

Dr. Atilla ÖZDEMİR - Süleyman Demirel Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-4775-4435

7. Bölüm: Ters Yüz Sınıf Modelinin Yükseköğretim Düzeyinde Uygulanması ve Değerlendirilmesi

Dr. Fahriye HAYIRSEVER - Düzce Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-3134-4792

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	vi

1. BÖLÜM

EĞİTİM, EĞİTİMSEL BİLGİ VE TOPLUMSAL DEĞİŞME

Kadim Soru: Eğitim Nedir?.....	3
Eğitimsel ve Eğitsel Bilginin Doğası	10
Değişen Toplum Değişen Eğitim.....	15
Eğitim Kuramları ve Okul	21
Sonuç.....	24
Kaynakça.....	25

2. BÖLÜM

ÖĞRETMENLİK ÜZERİNE

Tutkulu Bir Mücadele	29
Kimin Öğretmeniyiz?	33
Ne/yin Öğretmeniyiz?.....	34
Bir Yemin Ettim ki Dönemem	36
Kutsallık Yanılsaması	36
Nasıl Öğretiyoruz?.....	37
Öğretmenliğin Sınırları	38
Öğretmenlik Nereden Öğrenilir?	39
Eleştirinin Olanak Dili.....	40
Hangi Öğretmen?	40
Dayanılmaya Tutunmak.....	42
Teknoloji Mesafesi	43
Sonuç Yerine.....	45
Kaynakça.....	46

3. BÖLÜM

HARMANLANMIŞ ÖĞRENME

Giriş.....	51
Harmanlanmış Öğrenmenin Tanımı	52
Harmanlanmış Öğrenmenin Gelişimi.....	53

Harmanlanmış Öğrenme ve İlgili Yaklaşımlar	55
Harmanlanmış Öğrenmede Modeller	57
Rotasyon Modeli	58
İstasyon Rotasyon Modeli.....	58
Laboratuar Rotasyon Modeli.....	58
Ters Yüz Sınıf Modeli.....	58
Bireysel Rotasyon Modeli	59
Esnek Model	59
Kişisel Harmanlama Modeli (Alakart)	59
Zenginleştirilmiş Sanal Model.....	60
Harmanlanmış Öğrenmenin Güçlü Yanları	63
Harmanlanmış Öğrenmede Karşılaşılabilecek Zorluklar	65
Özet	66
Önerilen Kaynaklar	66
Kaynakça.....	67

4. BÖLÜM

TERS YÜZ SINIF MODELİ

Ters Yüz Sınıf Modeli'nin Ortaya Çıkışı	73
Ters Yüz Sınıf Modeli ile Öğrenme-Öğretme Kuram ve Yaklaşımları	76
Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı	76
Bilişsel Yük Kuramı.....	78
Yapılandırmacı Yaklaşım	79
Tam Öğrenme Yaklaşımı.....	80
Ters Yüz Sınıf Modeli ile Geleneksel Sınıf Modelinin Karşılaştırılması.....	83
Ters Yüz Sınıf Modeli ile Geleneksel Sınıf Modeli Uygulama Ortamları	
Karşılaştırması	84
Ters Yüz Sınıf Model ile Geleneksel Sınıf Model Bloom Taksonomi	
Uygulamasının Karşılaştırması	85
Ters Yüz Sınıf Model ile Geleneksel Sınıf Model Sınıf İçi Zaman Yönetimi	
Karşılaştırması	87
Ters Yüz Sınıf Modelinde Öğretme-Öğrenme Ortamlarının Bileşenleri.....	88
Ters Yüz Sınıf Modeli Uygulama Süreci	89
Ters Yüz Sınıf Modeli Uygulamasında Dikkat Edilmesi Gerekenler	92
Ters Yüz Sınıf Modeli Sınıf Dışı ve Sınıf İçi Öğrenme-Öğretme Süreci	93
Sınıf Dışı Öğrenme-Öğretme Süreci	94
Ders Videoları Nasıl Hazırlanmalı?	95

Öğrencilerin Ders Videosunu İzleyip İzlemediğini Nasıl Anlarız?	96
Sınıf İçi Öğrenme-Öğretme Süreci	96
Ters Yüz Sınıf Modelinde Ölçme ve Değerlendirme	99
Ters Yüz Sınıf Modeli Olumlu Katkıları ve Sınırlılıkları	100
Ters Yüz Sınıf Modelin Olumlu Katkıları	100
Ters Yüz Sınıf Modelin Sınırlılıkları	102
Ters Yüz Sınıf Model Uygulama Şekilleri	103
Özet	106
Kaynakça.....	109

5. BÖLÜM

TERS YÜZ SINIF MODELİNDE KULLANILAN DİJİTAL PROGRAM VE ARAÇLAR

Giriş.....	117
Öğrenme Yönetim Sistemleri.....	119
Edmodo	120
Google Classroom.....	122
Schoolology	123
Moodle LMS	124
Blackboard Learn	126
Videolar	127
Microsoft PowerPoint.....	129
PowToon	131
Edpuzzle	132
Camtasia	132
Etkileşimli Yanıt Sistemleri	133
Kahoot	135
Socrative	137
Plickers.....	140
Diğer Araç ve Platformlar	143
YouTube.....	143
Bulut Depolama Servisleri ve Google Drive.....	147
Padlet	149
Canva	151
H5P	155
Sonuç.....	156

Özet	158
Kaynak Önerileri	159
Kaynakça.....	159

6. BÖLÜM

TERS YÜZ SINIF MODELİNİN TEMEL EĞİTİM DÜZEYİNDE UYGULANMASI: ÖRNEK BİR ÇALIŞMA

Giriş.....	165
Teknoloji Sınıfa Nasıl Girdi?	166
Ters Yüz Sınıf Modelinin Sınıf İçi Uygulaması: Ortaokul Matematik Dersi Örneği	168
Ters Yüz Sınıf Modelinin Uygulanışı	169
Neden Edpuzzle Platformu Tercih Edilmiştir?.....	171
Sonuç.....	176
Özet	181
Kitap Önerileri.....	181
Kaynakça.....	182
Ek. Ters Yüz Sınıf Modeli Örnek Ders Planı	186

7. BÖLÜM

TERS YÜZ SINIF MODELİNİN YÜKSEKÖĞRETİM DÜZEYİNDE UYGULANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Giriş.....	191
Yükseköğretimde Ters Yüz Sınıf Modeli.....	194
Amaç	199
Yöntem	200
Araştırmanın Modeli	200
Çalışma Grubu	201
Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması ve Verilerin Toplanması	201
Görüşme.....	201
Doküman-Öğrenci Günlükleri	203
Ters-Yüz Sınıf Modelinin Uygulama Süreci	203
Verilerin Analizi	205
Araştırmanın Güvenirliği ve Geçerliği	206
Araştırmacının Rolü	207
Bulgular ve Yorumlar	208
Sınıf Dışı Öğrenme Sürecine İlişkin Bulgular	208

Sınıf İçi Öğrenme Sürecine İlişkin Bulgular	211
Sınıf İçi Öğrenme Sürecinde Aktif Olmak.....	211
Öğretmenin Rehberliği	217
Grup Olarak Çalışmak	218
Eğlenerek Öğrenmek	220
Öğretmenlik Mesleğine Katkısı	222
Ters Yüz Sınıf Modelinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar	223
İnternete Erişememe Sorunu	224
Dersin Yoğun Olması Sorunu	225
Sonuç ve Tartışma	227
Kaynakça.....	235
Dizin.....	243
Yazarlar Hakkında.....	245

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1.Öğretim Teknolojilerinden Harmanlanmış Öğrenmeye Doğru	54
Tablo 4.1. Geleneksel Sınıf ile TYSM Uygulama Ortamlarının Karşılaştırılması.....	85
Tablo 4.2. Ters Yüz Sınıf Modeli ile Geleneksel Sınıf Modeli Sınıf İçi Zaman Yönetimi Karşılaştırması	87
Tablo 4.3.Bloom Taksonomisi'ne Göre Gerçekleştirilebilecek Etkinler	98
Tablo 7.1. Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi, Alan Yeterlilikleri.....	195
Tablo 7.2. Geleceğin Eğitim Sisteminin Özellikleri	196
Tablo 7.3. Çalışma Grubunun Cinsiyet Dağılımı.....	201
Tablo 7.4. Ters Yüz Sınıf Modelinin Sınıf Dışı Öğrenme Sürecine İlişkin Öğrenci Deneyimleri ve Görüşleri.....	208
Tablo 7.5. Ters Yüz Sınıf Modelinin Sınıf İçi Öğrenme Sürecinde Aktif Olmak Konusuna İlişkin Öğrenci Deneyimleri ve Görüşleri.....	212
Tablo 7.6. Ters Yüz Sınıf Modelinde Öğretmenin Rehberliği Konusuna İlişkin Öğrenci Deneyimleri ve Görüşleri.....	217
Tablo 7.7. Ters Yüz Sınıf Modelinin Uygulanmasında Grup Olarak Çalışmak Konusuna İlişkin Öğrencilerin Deneyimleri ve Görüşleri.....	219
Tablo 7.8. Ters Yüz Sınıf Modelinin Uygulanmasında Eğlenerek Öğrenmek Konusunda İlişkin Öğrenci Deneyimleri ve Görüşleri	221
Tablo 7.9. Ters Yüz Sınıf Modelinin Öğretmenlik Mesleğine Katkısına İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	222
Tablo 7.10. İnternete Erişememe Sorununa İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	224
Tablo 7.11. Dersin Yoğun Olması Sorununa İlişkin Öğrenci Görüşleri	226

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Harmanlanmış Öğrenme Modelleri.....	60
Şekil 4.1. Ters Yüz Sınıf Modeli ile İlgili Kuram ve Yaklaşımların Sentezi	83
Şekil 4.2. Bloom Taksonomisi: Bilişsel Alan	85
Şekil 4.3. Ters Yüz Sınıf Modeli ile Geleneksel Sınıf Modelin Bloom Taksonomisi ...	86
Şekil 4.4. Ters Yüz Sınıf Modeli Öğrenme-Öğretme Süreci.....	90
Şekil 4.5. Ters Yüz Sınıf Modelin Sınıf Dışı ve Sınıf İçi Öğrenme Öğretme Süreci ..	108
Şekil 6.1. Teknolojinin Gelişimi.....	165
Şekil 6.2. Videonun Öğrenciler Tarafından İzlenme Takip Ekranı Görüntüsü	172
Şekil 6.3. Öğrencinin Videoyu İzleme Sıklığı Ekranı Görüntüsü	173
Şekil 6.4. Edpuzzle Programında Oluşturulan Cebir Alt Sınıfına Ait Ekran Görüntüsü.....	173
Şekil 6.5. Videoya Eklenen Bir Sorunun Görüntülenmesine Ait Ekran Görüntüsü.....	174
Şekil 6.6. Öğrenci Cevapları Değerlendirme Ekranı Görüntüsü	175
Şekil 6.7. Sistem Üzerinde Öğretmen ve Öğrenci Diyaloguna Ait Ekran Görüntüsü.....	176
Şekil 6.8. Cebir'in Kurucusu Sayılan El Harezmi'nin Video Görüntüsü.....	186
Şekil 6.9. Cebirsel İfadeler Konu Anlatım Videosu	187
Şekil 6.10. Cebirsel İfadelere Giriş Öğrenci İzleme Ekranı.....	187
Şekil 6.11. Cebirsel İfadelere Giriş Videosu İçindeki Soruların Sınıf Analizi	188
Şekil 6.12. Cebirsel İfadelere Giriş Videosu İçindeki Bir Soruyla İlgili Öğrenci Analizi	188

RESİMLER LİSTESİ

Resim 5.1. Edmodo Ekran Görüntüsü	121
Resim 5.2. Google Classroom Ekran Görüntüsü.....	122
Resim 5.3. Moodle Cloud Yönetici Hesabı Ekran Görüntüsü.....	126
Resim 5.4. MS PowerPoint Slayt Gösterisi Kaydet Özelliği.....	130
Resim 5.5. MS 365 PowerPoint Slayt Gösterisi Kaydetme Ekranı.....	130
Resim 5.6. Kahoot Soru Ekranı	135
Resim 5.7. Kahoot Sonuç Ekranı.....	136
Resim 5.8. Kahoot Skor Tablosu Ekranı.....	137
Resim 5.9. Socrative Öğretmen Hesabı Kayıt Ekranı	138
Resim 5.10. Socrative Öğrenci Giriş Ekranı	138
Resim 5.11. Socrative Launch Menüsü Ekran Görüntüsü.....	139
Resim 5.12. Plickers Karekod Kartı Örneği.....	140
Resim 5.13. Plickers Sınıf Arayüzü Ekran Görüntüsü.....	141
Resim 5.14. Plickers Uygulama Ekranı.....	142
Resim 5.15. Plickers Sınıf İçi Uygulama Örneği.....	142
Resim 5.16. Plickers Öğrencileri Düzenle Sayfası Ekran Görüntüsü.....	143
Resim 5.17. YouTube Ekran Görüntüsü	144
Resim 5.18. YouTube Video Yükleme Ekranı	145
Resim 5.19. Youtube Video Ayarları	145
Resim 5.20. YouTube Görünürlük Seçenekleri.....	145
Resim 5.21. YouTube Video Düzenleyicisi Ekran Görüntüsü.....	146
Resim 5.22. Google Drive Anasayfa Ekran Görüntüsü.....	148
Resim 5.23. Google Drive Yeni Menüsü.....	148
Resim 5.24. Padlet Oluşturma Ekranı.....	150
Resim 5.25. Canva Anasayfa Ekran Görüntüsü	152
Resim 5.26. Canva Sunum Düzenleme Sayfası Ekran Görüntüsü.....	153
Resim 5.27. Şablonlar, Bileşenler, Yükleme, Metin ve Daha Fazla Seçenekleri Ekran Görüntüleri.....	154

1. BÖLÜM

EĞİTİM, EĞİTİMSEL BİLGİ VE TOPLUMSAL DEĞİŞME

Murat KAYMAK - Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-1472-2640

Günümüzde eğitim sistemleri, gerçekleştirmek zorunda oldukları temel işlevleri ile toplumların kültürel, siyasal, ekonomik yapılarındaki değişimlerden kaynaklı olarak önemli sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır¹. Küreselleşmeye, ileri teknolojiye, toplumsal eşitsizliklere bağlı olarak ortaya çıkan sorunların çözülebileceği konusunda iyimser bir anlayış da bulunmamaktadır. Özellikle teknolojik ilerlemeleri merkeze alan yaklaşımlara göre bildiğimiz anlamda eğitimden söz edilemeyeceğini de söyleyebiliriz. Bu yaklaşıma sahip olanlara göre; “yapay zeka” alanındaki gelişmelerin öğretme-öğrenme ilişkisini değiştireceği öngörülmekte, okulların tümüyle ortadan kalkabileceği, öğretmenlerin yerini robotların alabileceği ileri sürülmektedir (Sönmez, 2006:29).

Geçmişte insanlar teknoloji aracılığıyla çevresini değiştirirken, çevre de insanı değiştirirdi. Gelinen noktada; “teknoloji yalnızca çevremizi değil, bizleri de biyolojik açıdan değiştirecektir” görüşü ileri sürülmektedir. Gen ve beyin araştırmaları, bizlerin yalnızca bireysel davranışlarımız ve bunları belirleyen bilgi ve değerler açısından değil, biyolojik açıdan da istenilen bir varlığa dönüştürülebileceğimize dair görüşlerin dayanaklarıdır (Savaş, 2018:19).

Gerçekten insanoğlu inanılmaz başarılar elde etti: Ay’a insan, Mars’a uzay aracı gönderdi. Toplumsal yaşamı daha da hızlandıran ulaşım araçları, bilgi paylaşım

1 Bauman, bu konuda üç temel soruna dikkat çekmektedir. Modern, endüstriyel toplumun yarattığı bu üç sorun; 1) Biyolojik-fizyolojik olgunlaşmaya rağmen çocukluğun ve eğitim süresinin uzaması, 2) Davranışların belirlenmesinde okul dışı belirleyenlerin artması, kültürün genişlemesi, 3) Heterojen toplumda insanın ihtiyaç duyduğu duygusal güvenin eğitim kurumları tarafından sağlanamaması (Bauman, 2021: 332-352). Yaşamakta olan sorunlar aydınlanma döneminde ortaya konulan “toplum için geçerli olanın birey için de geçerli” olacağı; eğitimin bireyi, aile ve içinde bulunduğu topluluğun tutkularından, akılcı olmayan görüşlerinden kurtaracağı; bireyin daima akılcı ilkeler çerçevesinde topluma katılacağı; okulun çocuklarla iyi, güzel ve evrensel olan arasında aracılık yapacağı, insanların geleneksel ayrıcalıklara (soy, inanç, zenginlik gibi) göre değil tarafsız sınıflarla toplumda yer edineceği (Touraine, 2002: 27) biçimindeki düşünceler ne yazık ki istenilen biçimde gerçekleşmemiştir.

araçları geliştirdi. Yaşamımızda vazgeçilemez hale gelen, bir an bile olamayacağını düşünemediğimiz bu araçlar zamanı kullanma anlayışımızı, öğrenme biçimimizi diğer insanlarla kurduğumuz ilişki biçimlerini köklü biçimde değiştirmektedir. Buna rağmen hala aynı işlevleri yerine getiren temelde büyük değişime uğramayan davranışlarımız, ilişkilerimiz, kurumsal yapılarımız var. Reese'in anlatımıyla; "...bizim de anne babalarımız, çocuklarımız, devletlerimiz, dinlerimiz, savaş ve barışlarımız var. Hala doğumları kutluyor ve ölümler ardından yas tutuyoruz. İnsanlığın tüm kültürlerinde yaygın olan spor, düğün dans, mücevher, döğme, moda, dedikodu, sosyal hiyerarşi, korku, sevgi, neşe, mutluluk ve coşku daima bizimle birlikte." (Reese, 2020:13).

İnsanın doğal bir tür olarak, sadece içgüdüleriyle davrandığını, bilgilerini, değerlerini, deneyimlerini kendi türüne aktaramadığını bir an için düşündüğümüzde, insanın kendi varlığını bugünkü anlamda sürdürmesinin sırrının eğitim olduğunu ileri sürebiliriz. İnsan kendi soyunu eğitilmiş insanla sürdürebilmektedir. O nedenle yaşanan büyük toplumsal değişimler ve yenilerine yönelik öngörü ve beklentiler ile biçimsel olarak değişmeyen, devamlılık gösteren ilişkilerimizin, özelliklerimizin tümünün merkezinde eğitim yer almaktadır.

Kabul etmeliyiz ki eğitim, toplumsal ilerleme ile birlikte daha fazla toplumsal ön kabullerin etkisinde gelişmektedir. İnsanlık tarihinin tümünde, okulların programlanmış, özel ortamların yaratıldığı, uzman öğreticilerin bulunduğu öğrenmelerin varlığından bahsedemeyiz. Buna karşılık insanın daima öğrenen bir varlık olarak, kendisini insanlaştırarak² (içgüdüsel olmayan yetenekler ve beceriler kazanması) varlığını sürdürebildiği açıktır. Dolayısıyla eğitimdeki değişimleri anlama, gerçekleştirme, yenilerini önerme ve uygulama büyük ölçüde eğitimin doğasını, sınırlarını, neliğini anlamakla mümkündür.

Bu bölümün amacı; günümüzdeki eğitim sorunlarının, toplumsal değişimlerin, yeni öğretim yöntemlerinin, modellerinin anlaşılması ve değerlendirilmesinde iki temel öneriyi gerekçelendirmeye çalışmaktır. Birincisi, eğitimin yalın bir tanımına ulaşmak, ikincisi ise eğitimsel ve eğitsel bilgiyi tanımlamak ve özelliklerini belirlemektedir.

Günümüzde eğitim teriminin ifade ettikleri üzerinde anlaşmak nerede ise imkansız hale gelmiştir. Eğitimin terim olarak ne tür bir gönderge içerdiğini, kapsamının sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiğini saptamak içinden çıkılması zor bir duruma gelmiştir. Bir taraftan eğitim, öğretilen içerik üzerinden tanımlanmaya çalışılırken diğer taraftan öğrenme süreci dikkate alınarak yapılan tanım-

2 İnsanlaştırma terimi burada "humanisation" karşılığı olarak, insanın biyolojik varlıktan toplumsal varlığa dönüşmesi anlamında kullanılmıştır. Humanisation, insanlaştırma, insanlaşma, insan gibi olma anlamına gelir. (Saraç,1989: 714)Terimin bu anlamları, bireyin yetişmesindeki dışsal ile içsel olana vurgu yapmaktadır.

lar ile sadece işlevlere, sonuçlara, hatta niyetlere dayanan sayısız tanımla günlük yaşantımızda yer almaktadır. Bu karmaşadan bir ölçüde kurtulmak, yaşamakta olduğumuz toplumsal gelişmeleri ve sorunları istenilen biçimde anlamak, açıklamak ve çözümlenmek için eğitim, bilgi ve toplumsal değişme üzerinde duracağız. Amacımız radikal toplumsal değişimlerin yaşandığı bir dünyada, eğitimdeki değişimi, eğitimin yalın haliyle ne olduğunu dikkate alarak ortaya koymak ve toplumsal değişmeye bağlı olarak eğitimdeki değişen durumlara eleştirel biçimde dikkat çekmeye çalışmak olacaktır. Bunun için önce “eğitim nedir” sorusunu cevaplayarak “eğitimsel ve eğitsel bilgi”nin özelliklerini saptamaya çalışacağız. Daha sonra ise toplumsal değişmeye bağlı olarak eğitimdeki değişme üzerinde duracağız.

Kadim Soru: Eğitim Nedir?

Eğitim sistemleri ve bu sistemlere yön veren, düzenleyen düşünceler, kavramlar büyük ölçüde yaşanan çağın özelliklerine göre biçimlenir. 21. yüzyılın eğitim sistemi temelleri her ne kadar 16. yüzyılda, sanayi devrimine bağlı olarak ortaya çıkan demografik bütünleşmenin, yeni istihdam biçimlerinin etkisiyle atılmış dahi olsa, sistemin örgütlenme, işleyiş ve amaçları bakımından, eski toplumdaki büyük ölçüde farklıdır. Bu değişimlere rağmen eğitim sistemlerinin değişimi kendi içinde geçmişin birikimini gözardı etmeyen bir değişim çizgisinde gerçekleşir. Böyle olduğu içindir ki eğitimle ilgili hemen her konuda geçmişte olana dönmek, geçmişte bugünün problemleri etrafında düşünmek mümkündür. Örneğin hala öğretmen öğrenci ilişkileri hakkında Comenius’un “Didaktika”sında yazdıkları öğretici özelliklerini korumaktadır. Condorcet’in eğitimin amaçları üzerine görüşlerinden, Rousseau’nun eğitim ilkelerinden bugün de yararlanabiliyoruz. Ayrıca geçmişteki eğitim ile bugünkü eğitim arasında daha iyi olma bakımından bir karşılaştırma yapmak tam olarak mümkün değildir. Bugünkü eğitimden yola çıkarak Atina devletinde eğitimin nitelik bakımından yetersiz olduğunu söyleyemeyiz. Eğitimdeki değişim bize karasaban ile traktör örneğinde kolaylıkla görülebilecek türden bir değerlendirme imkanı vermez. Dolayısıyla eğitim üzerine veya eğitim sistemi üzerine düşünmek büyük ölçüde eğitim sistemlerine de temel oluşturan “eğitimsel bilgi”nin doğasını ve değişimini anlamakla mümkündür. Eğitimsel bilgiyi yeni ve teknolojik olana indirgeyen günümüz yaklaşımlarının, eğitimin bu tarihsel ve birikimsel ilerleme³ özelliğini gözardı ettiğini görmekteyiz.

3 İlerleme fikrinin kendi başına önemli sorunlar içerdiğinin bilinmesi gerekir. Hatta toplumsal değişmeyi açıklamaya çalışan ilerleme anlayışını reddeden kuramlar bulunmaktadır. Tercihimiz ilerleme fikrinin kabulünden yanadır. İlerlemenin doğrusal, inişli çıkışlı, spiral vb farklı kuramlarının olduğunu ve bunların farklı ölçütlerle toplumsal değişimin açıklanmasında eğitime de uyarlanabileceğini düşünüyoruz. İlerleme kuramı için bkz. Bock ve Kennet, 1990.